ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr. 2.1-3/24/714-1715

Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegemise aeg ja koht	07.08.2024 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	26.06.2024 (registreeritud inspektsioonis 27.06.2024)
Teabevaldaja	Lõuna Ringkonnaprokuratuur aadress: J. Liivi 4, Tartu e-posti aadress: info@prokuratuur.ee
Vaide esitajad	Eraisik I aadress Xxxxx xxx xx-xx, Xxxxx e-posti aadress: xxx.xxxx@mail.ee Eraisik II aadress: Xxxxx xx, Xxxxx e-posti aadress: xxxxxxxxxx@gmail.com Eraisik III aadress: Xxxx xx, Xxxxxx e-posti aadress: xxxxxx.xxxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) **jätta vaie rahuldamata Prokuratuuri 27.05.2024 teabenõude vastuse nr LÕRP-10/24/193-2 ja 21.06.2024 määruse kriminaalasjas nr 24278050449 kehtetuks tunnistamise nõudes, kuna inspektsioonil puudub pädevus sekkuda kriminaalmenetlusse ning 27.05.2024 teabenõude vastuse puhul ei ole tegemist haldusaktiga, vaid tegemist on haldustoiminguga, mida ei saa kehtetuks tunnistada;**
2) **jätta vaie rahuldamata osas, millega kohustada Prokuratuuri väljastama teabenõudes soovitud dokumendid, kuna teabenõudele vastamise ajal ei olnud Prokuratuuril vaide esitajate poolt soovitud kujul dokumente (kirjalikku otsust**

vaide esitajate kannatanuks mitte tunnistamise kohta ning põhistatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrust).

2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. 20.05.2024 esitasid vaide esitajad Lõuna Ringkonnaprokuratuurile (Prokuratuur) teabenõude, mille punktides 1 ja 2 palusid vaide esitajad Prokuratuuril muuhulgas edastada põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse või selle koopia ning uurija ja/või Prokuratuuri kirjaliku otsuse koos põhjendustega mitte käsitleda teabenõudjaid konkreetses kriminaalmenetluses kannatanutena;
2. 27.05.2024 vastuses teabenõudele teatas Prokuratuur, et *Teie pöördumises välja toodud nõuded punktides 1-2 kuuluvad vastamisele koos Teie poolt esitatud kaebuse ja selgitustaotluse läbivaatamise raames.*
3. 21.06.2024 määrusega jättis Prokuratuur vaide esitajate teabenõude, kaebuse, selgitustaotluse rahuldamata (p 1, 2 p 3, 4, 5 on prokurör 27.05.2024 vastanud), kuid ei põhjendanud teabenõude täitmisest keeldumist.
4. Vaide esitajad leiavad, et Prokuratuur on täielikult jätnud täitmata oma põhjendamiskohustuse. Prokuratuur ei ole põhjendanud, mille alusel oli võimalik teabenõude täitmisest keelduda. Vaide esitajad on seisukohal, et vastavaid aluseid ei esine.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

Vaide kohaselt *Prokuratuuri keeldumine on täielikult põhjendamata. Prokuratuur ei ole põhjendanud, miks ei edastata vaide esitajatele uurija ja/või prokuratuuri kriminaalmenetluses tehtud otsustust mitte kaasata vaide esitajaid kriminaalmenetlusse kannatanutena.*

Prokuratuur on vaide esitajatele saadetud e-kirjas selgitanud, et uurimisasutuse otsusega on keeldutud vaide esitajaid kriminaalmenetlusse kannatanutena kaasamast (lisa 4). 21.06.2024 määrusest ega vastusest teabenõudele ei selgu, miks vastavat kirjalikku otsustust vaide esitajatele ei edastata.

Samuti ei ole määrusest arusaadav, miks ei ole Prokuratuur vaide esitajaid kannatanutena kriminaalmenetlusse kaasanud, mis oleks võimaldanud jätta rahuldamata vaide esitajate taotluse põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse edastamiseks. Määruses on refereeritud kriminaalmenetluse seadustikku ja kohtupraktikat, seostamata seda konkreetsete faktiliste asjaoludega. Prokuratuur ei ole lükanud ümber vaide esitajate Riigikohtu seisukohal põhinevat väidet, mille kohaselt on füüsilised isikud kannatanud ka juhul, kui kuriteo või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga on põhjustatud tema lähedase surm ja talle on surma tagajärjel kahju tekkinud ega muid vaide esitajate seisukohti.

Prokuratuur ei ole tuginenud ühelegi AvTS-is sätestatud teabenõude täitmisest keeldumise alusele. AvTS § 35 lg 1 p 1 kohaselt on teabevaldaja kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks kriminaalmenetluses kogutud teabe. Prokuratuuri vastusest teabenõudele ja määrusest puuduvad mistahes põhjendused selle kohta, kas ja millal on teabenõude raames nõutavad kriminaalasja materjalid tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Isegi kui vastav teave on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks lasub vaide esitajatel õigustatud huvi vastavate materjalidega tutvumiseks. AvTS § 38 lg 4 võimaldab asutuse juhil otsustada asutuseväliste isikute juurdepääsu võimaldamise üle asutusesiseseks tunnistatud teabele, kui see ei kahjusta riigi või omavalitsusüksuse huve. Praegusel juhul ei ole vastuses teabenõudele ega määruses esile toodud, et juurdepääsu võimaldamine vaide esitajatele kahjustaks riigi või omavalitsusüksuse huve. Vaide esitajatel esineb ülekaalukas õigustatud huvi vaidlusaluste kriminaalasja materjalidega tutvumiseks, mida vaide esitajad on kirjeldanud p-s 4. Puudub põhjus, miks ei tohiks vaide esitajad õigustatud huvi korral saada tutvuda põhjendatud kriminaalasja lõpetamise määrusega, mis puudutab kriminaalmenetluse lõpetamist neile lähedase isiku surma osas. Samuti puudub igasugune alus jätta edastamata vaide esitajatele uurija ja/või prokuratuuri otsustus, millega otsustati vaide esitajad jätta kannatanutena kriminaalmenetlusse kaasamast ja sisuliselt välistada selliselt vaide esitajate võimalus kaitsta nii enda kui ka oma hukkunud lähedase õigusi.

Kolmandate isikute isikuandmetele ligipääsu on võimalik piirata. Teabenõude täitmisest keeldumist ei õigustaks ka asjaolu, et nõutavad dokumendid võivad sisaldada kolmandate isikute isikuandmeid. Vaide esitajad märgivad, et andmetele juurdepääsu on võimalik anda ka osaliselt, s.o kattes dokumentides kolmandate isikute isikuandmed. Prokuratuur ei ole ka põhjendanud, et teabenõude täitmiseks oleks keeldutud põhjusel, et nõutav teave sisaldab kolmandate isikute isikuandmeid.

Prokuratuur on rikkunud teabenõudele vastamise tähtaega. Prokuratuur ei ole keeldunud teabenõude täitmisest seaduses ette nähtud viie tööpäeva jooksul (AvTS § 18 lg 1). Seejuures ei ole vastuses teabenõudele Prokuratuur esile toonud, et teabenõude täitmist punktide 1-2 osas pikendatakse 15 tööpäevani. Isegi kui vastusest teabenõudele saaks seda järeldada, siis ei ole Prokuratuur teabenõudele tähtaegselt vastanud, sest sellisel juhul oleks olnud teabenõude vastamise tähtpäevaks 05.06.2024. Määrus, milles arusaamatult üritatakse lahendada nii vaide esitajate poolt Prokuratuurile esitatud kaebust, teabenõuet ja selgitustaotlust, eristamata milline osa määruse põhjendustest käib millise dokumendi osas, edastati vaide esitajatele alles 21.06.2024. Teabenõue esitati Prokuratuurile juba 20.05.2024.

Vaide esitajad paluvad:

1. *Tunnistada kehtetuks Prokuratuuri 27.05.2024 vastus teabenõudele nr LÕRP-10/24/193-2 ja Prokuratuuri 21.06.2024 määrus kriminaalasjas nr 24278050449 osas, millega keelduti edastamast Eraisikule I, Eraisikule II ning Eraisikule III kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ja uurija ja/või Prokuratuuri kirjalik otsustus koos põhjendustega mitte käsitada teabenõudjaid konkreetses kriminaalmenetluses kannatanutena.*
2. *Kohustada Prokuratuuri edastama Eraisikule I, Eraisikule II ja Eraisikule III:*
   1) kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ja;
   2) uurija ja/või Prokuratuuri (prokurör Xxxxxx Xxxxxx) kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud kirjalik otsustus koos põhjendustega mitte käsitada Eraiaikut I, Eraisikut II ja Eraiaikut III konkreetses kriminaalmenetluses kannatanutena.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Prokuratuuri saabus 21.05.2024 samaaegselt Eraisikult II, Eraisikult III ja Eraisikult I kolm dokumenti, mis olid pealkirjastatud vastavalt kaebuseks, selgitustaotluseks ja teabenõudeks. Selgitustaotluses soovisid pöördujad informatsiooni, kas nad vastavad kannatanu materiaalsele määratlusele ja miks neid ei kaasatud hukkunuga liiklusõnnetuse kriminaalasjas kannatanutena. Kaebuses taotlesid pöördujad, et neid käsitataks kriminaalmenetluses kannatanutena ja et neile edastataks kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia ja muud

vajalikku teavet, mis on kaebajatele õiguste realiseerimiseks vajalik. Teabenõudes soovisid pöördujad saada kriminaalmenetluse lõpetamise määrust, uurija ja/või prokuröri põhistatud otsust mitte käsitada pöördujaid kriminaalmenetluses kannatanutena, kriminaalasja numbrit ning informatsiooni selle kohta, millal ja milliste sätete alusel kriminaalasi alustati ja lõpetati.

Seega kokkuvõtlikult oli pöördujate sooviks saada liiklusõnnetuse kriminaalasjas kannatanu staatus, et neil oleks võimalik taotleda põhistatud lõpetamise määruse saamist ja vajadusel seda ka vaidlustada. Sellest tulenevalt käsitles prokuratuur neid dubleerivaid taotlusi kui kaebust uurija tegevuse peale mitte kaasata neid kriminaalasjas kannatanutena. Lahendusena vormistas ringkonnaprokurör kaebuse rahuldamata jätmise määruse, kus oli selgitatud, mis põhjusel ei vasta kaebajad konkreetses kriminaalasjas kannatanu määratlusele.

Vastusteks Teie küsimustele märgime:

1. Teabenõude esitamise ja selle vastamise ajal oli kriminaalasjas 24278050449 Politsei- ja Piirivalveameti poolt prokuratuuri loal 25.04.2024 allkirjastatud lõpetamise määrus jõustunud. Küll aga on võimalik kaebetähtaega ennistada, kui selleks esineb mõjuv põhjus. Näiteks kui selguks, et menetleja on jätnud kannatanu õigustamatult menetlusse kaasamata. Kaebetähtaja ennistamine tooks kaasa selle, et Riigiprokuratuur vaataks lõpetamise peale tulnud kaebuse sisuliselt läbi ning teeks otsustuse, kas lõpetamine tühistada või mitte.
2. Kuna paralleelselt saabus mitu pöördumist, mille mõtteks oli pöördujatel saada kannatanu staatus, siis otsustaski prokuratuur lahendada selle kriminaalmenetlusseadustiku alusel. Vormistatud määruses olid olemas vastused pöördujate küsimustele. Siiski tuleb tõdeda, et ringkonnaprokurör pidanuks selgelt väljendama, et pöördumist käsitletakse kriminaalmenetlusseadustiku alusel kaebusena.
3. Ringkonnaprokuröri poolt oleks olnud tõepoolest korrektne selgitada pöördujatele, et prokuratuur käsitleb nende pöördumist kaebusena ning kui nad soovivad juurdepääsu avaliku teabe seaduse alusel, siis on taotletud teabe valdajaks Politsei- ja Piirivalveamet, kes saab otsustada lõpetatud asjas teabe väljastamise üle.
4. Kuna samaaegselt olid pöördujad juba ka kaevanud kannatanutena kaasamata jätmise peale, siis prokuratuur lahendas seda kaebusena.
5. Otsus mitte käsitleda pöördujaid kannatanutega oli tehtud kriminaalasja menetluse käigus uurija poolt. Nimelt sätestab KrMS § 37 lg 4, et isik kaasatakse kannatanuna menetlusse menetlustoimingule allutamisega või menetleja määrusega. Kuivõrd konkreetses kriminaalasjas hindas menetleja, et hukkunud elukaaslane ja sugulased ei vasta kannatanu määratlusele, siis ei allutatud neid menetlustoimingule ega koostatud ka määrust. Samuti ei teinud prokuratuurile teadaolevalt pöördujad varasemalt menetlejale taotlust ennast kannatanule kaasata. Vastava taotluse tegemisel oleks menetleja pidanud selle lahendama määrusega ehk kirjaliku otsustusega. Seega oli kannatanute mitte kaasamine menetleja menetlustaktikaline otsus, mille kohta eraldi dokumenti ei vormistatud. 21.06.2024 koostatud prokuröri määrus oli lahendus pöördujate kaebusele selle peale, et menetleja neid kannatanuna kaasanud ei olnud.
6. Prokuratuur ei väljastanud vaide esitajale kriminaalmenetluse lõpetamise määrust, sest vaide esitajad ei vasta kannatanu määratlusele KrMS § 37 lg 1 tähenduses ning seega ei kuulu nad KrMS § 206 lg 2 nimetatud isikute ringi, kellele saadetakse kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia. Kriminaalmenetluse lõpetamise määrusele on Politsei- ja Piirivalveameti poolt kehtestatud juurdepääsupiirang AvTS § 35 lg 1 p 1, 12 alusel. Avaliku teabe seaduse alusel ei väljastatud lõpetamise määrust põhjusel, et selle dokumendi ja ka lõpetatud kriminaalasja materjalide teabevaldajaks on Politsei- ja Piirivalveamet

Täiendavalt on Prokuratuur selgitanud

Kriminaalasja, mille menetlus on lõpetatud, toimik ei asu reeglina prokuratuuris. Siiski on menetlusdokumendid sh kriminaalmenetluse lõpetamise määrus prokuratuurile kättesaadav

prokuratuuri infosüsteemi PRIS kaudu. Kuna kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koostab politsei, siis on käsitletud teabevaldajana politseid. Lõuna Ringkonnaprokuratuuri vanemprokurör on Andmekaitse inspektsiooni eelmisele järelepärimisele (05.07.2024 nr 2.1-3/24/714-1715-2) vastates tunnistanud, et prokuratuur lahendas Eraisik I, Eraisik II Eraisik III pöördumisi üksnes kriminaalmenetlusseadustikust lähtudes. Prokuratuur ei edastanud teabenõuet politseile vastamiseks, sest eksis ja jättis avaliku teabe seaduses sätestatud võimaluse kriminaalasja kohta informatsiooni saamiseks tähelepanuta keskendudes üksnes kriminaalmenetluse normidele ning lahendas kõik selles asjas tehtud pöördumised lähtudes kriminaalmenetluseseadustikust. Neljandas küsimuses on järeldus ekslik – prokuratuur leidis 21.06.2024 kaebuse rahuldamata jätmise määruses, et kaebajaid Eraisikut I, Eraisikut II ja Eraisikut III pole põhjust käsitleda kannatanutena ning neid ei kaasatud ka siis menetlusse kui kannatanuid, mistõttu jäid ka nende taotlused rahuldamata.

Praeguseks on aga oluline, et 31.07.2024 rahuldas riigiprokuratuur määrusega Eraisiku I, Eraisiku II ja Eraisiku III riigiprokuratuurile esitatud kaebuse ning leidis, et neid tuleb kriminaalasjas pidada kannatanuteks, mistõttu neil on kõik kannatanu õigused kriminaalmenetluses ning sellest tulenevalt ka õigus saada kriminaalmenetluse lõpetamise põhistatud määrus. Kriminaalasja menetleja on juba saanud prokuratuurilt vastavad juhised – kriminaalmenetluse lõpetamise määruse põhistused koostatakse ning saadetakse kannatanutele nii pea, kui menetleja need valmis saab

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Juurdepääs avalikule teabele

1. AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mistahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduse või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega on ka kriminaalmenetluses kogutud teabe puhul tegemist avaliku teabega avaliku teabe seaduse mõistes. AvTS § 3 lg 2 kohaselt saab avalikule teabele juurdepääsu piirata üksnes seaduses sätestatud korras. Juurdepääsupiirangu alused on ära toodud AvTS §-s 35 ja valdkondade eriseadustes**.**

2. Isiku õigus teabenõuet esitada tuleneb avaliku teabe seadusest. AvTS § 6 kohaselt on teabenõue teabenõudja poolt samas seaduses sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus teabe saamiseks. Teabenõudja on iga isik, kes esitab teabevaldajale nõude AvTS-s sätestatud korras (AvTS § 7). Seega oli ka vaide esitajate 20.05.2024 pöördumise puhul, mis oli pealkirjastatud teabenõudena ning milles vaide esitajad palusid edastada põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määruse ja prokuröri kirjaliku otsuse mitte käsitleda vaide esitajaid kriminaalmenetluses kannatanutena, tegemist teabenõudega avaliku teabe seaduse mõistes. Teabenõude täitmisest keeldumise alused on sätestatud AvTS §-s 23 ning keeldumise korral tuleb keeldumist ka põhjendada (AvTS § 23 lg 3).

3. AvTS § 9 lg 1 kohaselt on teabevaldaja kohustatud võimaldama tema valduses olevale teabele juurdepääsu seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi lg 2 punkti 1 kohaselt on teabevaldaja kohustatud tagama juurdepääsu neile dokumentidele, millele teabenõudja juurdepääsu taotleb ja millele on teabenõudjal juurdepääsuõigus ning tagama kinnipidamise juurdepääsupiirangutest (AvTS § 9 lg 2 p 7).

4. AvTS § 18 lg 1 kohaselt tuleb teabenõudele vastata viivitamatult, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul.

Teabenõudele vastamine

5. Prokuratuur on vastuses inspektsiooni järelepärimisele selgitanud, et vaide esitajad esitasid 21.05.2024 Prokuratuurile kolm pöördumist- teabenõude, selgitustaotluse ja kaebuse. Kuna *kokkuvõtlikult oli pöördujate sooviks saada liiklusõnnetuse kriminaalasjas kannatanu staatus, et neil oleks võimalik taotleda põhistatud lõpetamise määruse saamist ja vajadusel seda ka vaidlustada, siis käsitles Prokuratuur neid pöördumisi kui kaebust uurija tegevuse peale mitte kaasata neid kriminaalasjas kannatanutena.*

6. Andmekaitse Inspektsioon on siin seisukohal, et selline käsitlus ei olnud õiguspärane. Kuna pöördumises, mis oli pealkirjastatud teabenõudena soovisid vaide esitajad Prokuratuurilt dokumentide koopiaid, siis oleks tulnud sellist pöördumist käsitleda ka teabenõudena. Seda enam, et teabenõude lõpus on vaide esitajad märkinud, et ootavad oma teabenõudele vastust AvTS § 18 lg-s 1 sätestatud tähtaja jooksul. Eeltoodust pidi olema Prokuratuurile arusaadav, et teavet küsitakse avaliku teabe seaduse alusel. Siinkohal juhin Prokuratuuri tähelepanu sellele, et kui teabenõudja on pealkirjastanud oma pöördumise teabenõudena, siis on tal õigustatud ootus saada oma teabenõudele nõuetekohane vastus AvTS-s sätestatud tähtaja jooksul.

7. Tõsi, Prokuratuur on vaide esitajate teabenõudele vastanud 27.05.2024 ning selgitanud, et *Teie pöördumises välja toodud nõuded punktides 1-2 kuuluvad vastamisele koos Teie poolt esitatud kaebuse ja selgitustaotluse läbivaatamise raames.* Samas ei ole Prokuratuur vaide esitajale selgitanud, mille alusel keeldutakse teabenõude täitmisest tähtaegselt ega viidanud keeldumise alusele nagu nõuab AvTS § 23 lg 3. Siinkohal juhib inspektsioon Prokuratuuri tähelepanu sellele, et kui Prokuratuuril ei olnud dokumenteeritud kujul vaide esitaja poolt soovitud dokumente või ei olnud neid vaide esitajatel õigust saada, siis oleks tulnud keelduda teabenõude täitmisest ja keeldumist põhjendada. Seega ei ole Prokuratuur vastanud vaide esitaja teabenõudele nõuetekohaselt.

8. Prokuratuur on ka vastuses inspektsiooni järelepärimisele märkinud, et *ringkonnaprokuröri poolt oleks olnud tõepoolest korrektne selgitada pöördujale, et prokuratuur käsitleb nende pöördumist kaebusena ja kui nad soovivad juurdepääsuavaliku teabe seaduse alusel, siis on teabevaldjaks Politsei- ja Piirivalveamet, kes saab otsustada lõpetatud asjas teabe väljastamise üle.*

9. Eeltoodu jääb inspektsioonile arusaamatuks, kuna vaide esitajad olid pealkirjastanud oma pöördumise teabenõudena, siis oli Prokuratuuril kohustus kas teabenõue täita või keelduda selle täitmisest. Kui Prokuratuur leidis, et mõne soovitud dokumendi osas on teabevaldajaks Politsei- ja Piirivalveamet, siis tulenevalt AvTS § 21 lg-st 1 oleks tulnud Prokuratuuril edastada teabenõue täitmiseks pädevale teabevaldajale. Selles osas on Prokuratuur vastuses inspektsiooni järelepärimisele oma eksimust ka tunnistanud.

10. 27.05.2024 vastuses teabenõudele on Prokuratuur märkinud, et teabenõude punktid 1 ja 2 kuuluvad vastamisele koos kaebuse ja selgitustaotluse läbivaatamise raames. 21.06.2024 määruses on Prokuratuur märkinud, et *kuna käesolevas kriminaalasjas ei ole Eraisik I, Eraisik II ja Eraisik III kannatanud, siis puuduvad alused neile kriminaalasja nr 24278050449 lõpetamise määruse edastamiseks.* Andmekaitse Inspektsioon nõustub Prokuratuuriga selles, et kui vaide esitajad ei olnud tunnistatud kannatanuteks, siis kriminaalmenetluse seaduses sätestatu kohaselt, mille üle inspektsioon järelevalvet ei teosta, ei olnud neil õigust eeltoodud määrust nõuda. See

ei tähenda aga seda, et peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist ei oleks seda õigust küsida avaliku teabe seaduse alusel. Antud juhul ei ole määruses ühtegi viidet teabenõude täitmisest keeldumisele avaliku teabe seaduse alusel ega ka viidet selle, et tegemist on poolelioleva menetlusega, millisel juhul AvTS ei kohaldu. Nimelt sätestab AvTS § 2 lg 2 p 4, et avaliku teabe seadust ei kohaldata teabele juurdepääsupiirangute, eritingimuste, korra ja viiside osas, kui need on eriseaduses või välislepingus sätestatud teisiti.

11. Vaide esitajad on oma teabenõudes märkinud, et neid oleks tulnud kriminaalmenetlusse kaasata kannatanutena ja seetõttu neile AvTS § 35 lg 1 p 1 piirang ei kohaldu ning neile kui kannatanutele tuleb soovitud teave kriminaalmenetluse seadustiku alusel avalikustada. Siinkohal juhin vaide esitajate tähelepanu sellele, et vahet tuleb teha, millal soovite teavet kriminaalmenetluse seaduse sätete alusel ja millal avaliku teabe seaduse sätete alusel.

12. Nimelt sätestab AvTS § 1 selle seaduse mõtte, milleks on tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuse ja igaühe juurdepääsu võimalus, lähtudes demokraatliku ja sotsiaalse ja õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõtetest ning luua võimalused avalikuse kontrolliks avalike ülesannete täitmise üle. Seega on teabenõude esitamisel kõigil ühesugused õigused. Kui aga vaide esitajad leiavad, et neil on kannatanutena kriminaalmenetluse seadustikust tulenevalt suuremad õigused teabe saamiseks, siis toimub teabe küsimine eriseaduse alusele (antud juhul, siis kriminaalmenetluse seadustiku alusel), siis nagu juba eelpool selgitasin, siis sellele avaliku teabe seadus ei kohaldu.

13. Lisaks on vaide esitajad leidnud, et tulenevalt AvTS § 38 lg-st 4 on neil ülekaaluka õigustatud huvi korral õigus saada juurdepääs ka piiranguga teabele ning Prokuratuuril puudub põhjus keeldumiseks. Andmekaitse Inspektsioon siin vaide esitajatega ei nõustu. AvTS § 38 lg 4 sätestab, et asutuse juht võib otsustada asutuseväliste isikute juurdepääsu võimaldamise asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teabele, kui see ei kahjusta riigi või omavalitusüksuse huve. Eeltoodud sättest tulenevalt on see teabevaldaja võimalus, kuid mitte kohustus. Ehk siis eeltoodud sätte alusel ei saa teabenõudjad nõuda teabele juurdepääsu. Ka ei näe AvTS ette erikorda teabe väljastamiseks õigustatud huvi alusel.

Vaide esitaja nõuded

14. Vaide esitad on vaides palunud *tunnistada kehtetuks Prokuratuuri 27.05.2024 vastus teabenõudele nr LÕRP-10/24/193-2 ja Prokuratuuri 21.06.2024 määrus kriminaalasjas nr 24278050449 osas, millega keelduti edastamast Eraisikule I, Eraisikule II ja Eraisikule IIIL kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ja uurija ja/või Prokuratuuri kirjalik otsustus koos põhjendustega mitte käsitada teabenõudjaid konkreetses kriminaalmenetluses kannatanutena.*

15. Kõigepealt pean vajalikuks vaide esitajatele selgitada, et Andmekaitse Inspektsioonil puudub pädevus sekkuda kriminaalmenetlusse ning tunnistada kriminaalmenetluses tehtud määrusi kehtetuks. Nii nagu ka määruses oli märgitud, siis vastavalt KrMS § 207 lõikele 3 on määruse peale õigus esitada kaebus Riigiprokuratuurile, mida inspektsioonile teadaolevalt olete ka teinud ning Riigiprokuratuur on selle ka rahuldanud. Samuti ei ole võimalik tunnistada kehtetuks Prokuratuuri 27.05.2024 vastust teabenõudele nr LÕRP-10/24/193-2, kuna tegemist ei ole haldusaktiga, vaid teabenõudele vastamisel on tegemist haldustoiminguga, mida ei saa kehtetuks tunnistada.

16. Teisena palute *kohustada Prokuratuuri edastama Eraisikule I, Eraisikule II ja Eraisikule III:*
    1) kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud põhjendatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ja;
    2) uurija ja/või Prokuratuuri (prokurör Xxxxx Xxxx) kriminaalasjas nr 24278050449 tehtud kirjalik otsustus koos põhjendustega mitte käsitada Eraisikut I, Eraisikut II ja Eraisikut III konkreetses kriminaalmenetluses kannatanutena.

17. Kuna vaie lahendatakse teabenõudele vastamise aja seisuga, siis inspektsioonile Prokuratuuri vastusest arusaadavalt ei olnud teabenõudele vastamise ajal kirjalikku otsust selle kohta, et vaide esitajaid ei käsitleta kriminaalmenetluses kannatanutena. Seega polnud võimalik vaide esitajatele ka seda otsust väljastada. Prokuratuur on eksinud selles, et ei ole seda vaide esitajatele selgitanud.

18. Samuti saab inspektsioon Prokuratuuri täiendavast vastusest aru selliselt, et teabenõudele vastamise ajal ei olnud Prokuratuuril ka põhistatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrust. Prokuratuuri selgituste kohaselt peale Riigiprokuratuuri poolt vaide esitajate kaebuse rahuldamist *lõpetamise määruse põhistused koostatakse ning saadetakse kannatanutele nii pea, kui menetleja need valmis saab*. Siinkohal peab inspektsioon ka vajalikuks märkida, et teabenõude korras saab küsida teabevaldaja valduses olemasolevaid dokumente. Teabenõude korras ei saa nõuda dokumentide koostamist enda soovitud kujul, kui neid ei ole teabevaldajal olemas.

19. Eeltoodust tulenevalt, kuigi Prokuratuur ei ole vaide esitajate teabenõuet menetlenud ega keeldunud teabenõude täitmisest nõuetekohaselt, ei tee inspektsioon HMS § 5 lg-st 2 tulenevalt Prokuratuurile ettekirjutust keelduda teabenõude täitmisest nõuetekohaselt, sest vaide esitajad saavad käesolevast vaideotsusest teda, et Prokuratuuril ei olnud teabenõude esitamise/vastamise ajal vaide esitaja poolt soovitud kujul dokumente. Seega jääb vaie soovitud dokumentide väljastamise osas rahuldamata.

20. Ka ei annaks vaide rahuldamine ja ettekirjutuse tegemine teabenõude nõuetekohaselt täitmisest keeldumiseks vaide esitajatele soovitud tulemust. Kuna vaide esitajad on Riigiprokuratuuri otsusega tunnistatud kriminaalmenetluses kannatanuteks, siis tulenevad nende õigused soovitud teabe saamiseks kriminaalmenetluse seadustikust (mille üle inspektsioon järelevalvet ei teosta), mitte avaliku teabe seadusest. Prokuratuur on vastuses inspektsiooni täiendavale järelepärimisele ka kinnitanud, et vaide esitajatele väljastatakse kriminaalmenetluse lõpetamise põhistatud määrus kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud alusel ja korras.

/allkirjastatud digitaalselt/
Karin Uuselu
jurist
peadirektori volitusel